

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเรื่องราวของสตรีมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยคือบริเวณ จังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่ผ่านมา ผู้ศึกษาส่วนใหญ่มักมุ่งให้ความสนใจในประเด็นทาง วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา เป็นหลัก ในขณะที่การศึกษาในมิติประวัติศาสตร์นั้นแม้จะได้รับความสนใจพอสมควรแต่ปรากฏว่าไม่มีผลงานใดที่ให้ความสำคัญกับประเด็นการแสวงหาโอกาส ชีวิต โดยเฉพาะจากการประกอบอาชีพนอกร้านของสตรีมุสลิมในสังคมสมัยใหม่มากนัก จนทำให้ สังคมละเลยเรื่องราวดังกล่าว ทั้งๆที่บทบาทของสตรีมุสลิมในสังคมยุคใหม่ถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการทำความเข้าใจต่อบทบาทดังกล่าวของสตรีจะเป็นแนวทางสำคัญต่อการกำหนด นโยบายของภาครัฐ ทั้งเป็นแนวทางสร้างความเข้าใจในกระบวนการการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของ ผู้คนในสังคมหลากหลายวัฒนธรรมได้ ซึ่งหมายความว่า การที่จะเข้าใจสังคมวัฒนธรรมมุสลิมได้ ย่อมต้องศึกษาเรื่องราวของผู้คนใน โครงสร้างสังคมทั้งหมด อันหมายรวมถึงเรื่องราวของสตรีมุสลิม ในประเด็นต่าง ๆ นั้นเอง

การศึกษาเรื่องราวของสตรีมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในงานวิจัย นี้จะเป็นการศึกษาเรื่องราวของการแสวงหาโอกาสของชีวิตจากการประกอบอาชีพนอกร้านของสตรี มุสลิม โดยมุ่งเน้นไปที่อาชีพพยาบาล เนื่องจากหลายปีที่ผ่านมาการประกอบอาชีพพยาบาลได้รับความสนใจจากสตรีมุสลิมค่อนข้างมากและขยายตัวอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาครัฐให้ การสนับสนุนการเรียนต่อในวิชาชีพนี้เป็นพิเศษเนื่องจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ซึ่งการขยายตัว ของการเรียนวิชาชีพพยาบาลดังกล่าวจึงเป็นประเด็นสำคัญของงานวิจัยครั้งนี้เนื่องจากมีคำถามหลาย อย่างที่เกิดขึ้นกล่าวคือ

เมื่อพิจารณาจากบริบททางประวัติศาสตร์แล้วย่อมเป็นที่เข้าใจกันดีว่าการศึกษาในวิชาชีพ พยาบาลนั้นยังคงจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มสตรีในส่วนกลางเป็นหลักซึ่งทำให้สตรีตามภูมิภาคต่างๆไม่ได้รับ โอกาสเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังมี อุปสรรคในเรื่องการศึกษาในระบบ และค่านิยมเรื่องการสมาคมระหว่างเพศ จนบางคนถึงกับขาด โอกาสในชีวิตจากการประกอบอาชีพนอกร้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอาชีพพยาบาลที่ต้องมี ความสัมพันธ์กับผู้คนอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ผู้ปกครองที่เป็นชาวมุสลิมส่วนใหญ่ก็ไม่นิยมส่ง บุตรสาวให้เรียนต่อในสถาบันการศึกษานอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากนัก โดยเฉพาะ วิชาชีพพยาบาล ที่สถาบันการศึกษานั้นอยู่ไกลถึงกรุงเทพมหานครหรือในภาคใต้ก็อยู่ไกลถึง จังหวัด

สงขลา ตรัง และนครศรีธรรมราช หลายคนจึงนิยมให้บุตรสาวไปเรียนในวิชาชีพอื่นๆ เช่น วิชาชีพครูที่เปิดสอนกันที่วิทยาลัยครู จังหวัดยะลา เป็นต้น อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาเมื่อภาครัฐเห็นความจำเป็นในเรื่องการสาธารณสุขในพื้นที่และปัญหาการขาดแคลนพยาบาล จึงมีการส่งเสริมให้สตรีในพื้นที่ได้มีโอกาสศึกษาต่อเพื่อประกอบอาชีพพยาบาลกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่สตรีไทยมุสลิม ที่รัฐบาลเห็นถึงความจำเป็นในอาชีพนี้ เพราะพื้นที่ของจังหวัดเหล่านี้มีลักษณะพิเศษคือ ประชากรส่วนใหญ่จะมีเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้การสื่อสารกันระหว่างคนใช้กับเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลไม่ว่าจะเป็นแพทย์หรือพยาบาลมีปัญหาตามมาหลายอย่าง ดังนั้นรัฐบาลจึงจัดตั้ง “โรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัยภาคใต้” สังกัดกรมการแพทย์และกระทรวงสาธารณสุขขึ้นที่จังหวัดนราธิวาสเมื่อปีพ.ศ.2505 เพื่อสนับสนุนให้สตรีมีโอกาสประกอบอาชีพพยาบาลซึ่งทำให้สตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาและออกมาประกอบอาชีพพยาบาลตามโรงพยาบาลต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งก็ได้รับความจากบรรดาสตรีไทยมุสลิมอยู่ไม่น้อย

ในการขยายตัวของการศึกษาต่อและประกอบอาชีพพยาบาลในหมู่สตรีไทยมุสลิมอย่างต่อเนื่องนั้นจึงเป็นที่มาของคำถามหลายอย่าง โดยเฉพาะการศึกษาในวิชาชีพพยาบาลเกิดขึ้นจากปัจจัยใดมีพัฒนาการอย่างไร การประกอบอาชีพนี้เป็นอุปสรรคต่อจารีตประเพณีทางศาสนาหรือไม่ และสถานภาพของสตรีที่ประกอบอาชีพพยาบาลเป็นอย่างไรได้รับการยอมรับจากสังคมแค่ไหน และส่งผลอย่างไรต่อสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่

ดังนั้นการศึกษาในประเด็นการประกอบอาชีพพยาบาลของสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้คงกล่าวจึงควรทำความเข้าใจอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นประเด็นการศึกษาที่มุ่งเน้นในเชิงประวัติศาสตร์ที่ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังมาก่อน ที่สำคัญก็คือผลการศึกษาจะเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่จะเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นการศึกษานานะและบทบาทของสตรีไทยมุสลิมในพื้นที่อีกหลายแง่มุม ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ การศึกษาครั้งนี้นอกจากจะได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการแล้ว ข้อมูลเหล่านี้ก็ยังเป็นแนวทางสำคัญที่หน่วยงานเกี่ยวข้องจะนำไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในการขยายโอกาสให้สตรีไทยมุสลิมในท้องถิ่นได้รับโอกาสจากการศึกษาและได้ประกอบอาชีพพยาบาลและอาชีพที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมของสตรีไทยมุสลิมต่อการศึกษาวิชาชีพพยาบาล
2. เพื่อศึกษาสถานภาพของสตรีไทยมุสลิมที่ประกอบอาชีพพยาบาล

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ จะศึกษาสตรีที่ประกอบอาชีพพยาบาลในบริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส

2. ขอบเขตด้านเวลา จะเริ่มต้นศึกษาที่ พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นปีที่วิทยาลัยพยาบาลในภาคใต้ได้เปิดสอนที่จังหวัดนราธิวาส สตรีมุสลิมได้ไปเรียนวิชาชีพพยาบาลและสิ้นสุดการศึกษาใน พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นปีที่วิทยาลัยพยาบาลนราธิวาสอันเป็นวิทยาลัยพยาบาลแห่งแรกในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ถูกยกฐานะเป็นคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของการศึกษาและการประกอบอาชีพพยาบาลของสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมของสตรีไทยมุสลิมที่มีผลต่อการศึกษาวิชาชีพพยาบาล
2. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการของอาชีพพยาบาลในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ทำให้ทราบถึงสถานภาพของสตรีไทยมุสลิมที่ประกอบอาชีพพยาบาล
4. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานเสนอแนะแนวทางในการประกอบอาชีพพยาบาลให้กับสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้จะใช้การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. สร้างกรอบความคิดและกำหนดประเด็นในการศึกษา
2. เก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารและหนังสือจากห้องข้อมูลท้องถิ่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ห้องสมุดวิทยาลัยพยาบาลจังหวัดนราธิวาส ห้องสมุดวิทยาลัยพยาบาลจังหวัดยะลา และห้องสมุดวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดสงขลา ส่วนเอกสารชั้นรอง ได้แก่ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือตำราและบทความที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการวิจัย จากนั้นจะนำข้อมูลเหล่านั้นมาประเมินตรวจสอบตามหลักการของ “วิธีการทางประวัติศาสตร์” (Historical Methodology)

3. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้วิจัยจะตั้งคำถามที่จะถามในหัวข้อต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยจะเก็บจากกลุ่มตัวอย่าง คือ

3.1 สตรีที่ประกอบอาชีพพยาบาลทั้งสตรีมุสลิมและสตรีในวัฒนธรรมพุทธ

3.2 ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ข้าราชการในโรงพยาบาล ผู้ป่วย และญาติ

4. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและข้อมูลที่ได้จากภาคสนามมาสรุปสาระสำคัญและเรียบเรียงตามประเด็น จากนั้นจะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายตามโจทย์ที่ตั้งเอาไว้

5. นำเสนอรายงานการวิจัยโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวกับอาชีพพยาบาล

ณัฐวดี ชนะชัย.(2530).สตรีในสังคมไทยสมัยใหม่ ศึกษากรณีสตรีซึ่งประกอบอาชีพพยาบาล(พ.ศ. 2439-2485). วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการกล่าวถึง สถานภาพและบทบาทของสตรีในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงประเทศเข้าสู่ยุคใหม่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เองที่ทำให้สตรีสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางสังคมได้ในระดับหนึ่งโดยอาศัยการศึกษา ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาผ่านสตรีที่ประกอบอาชีพพยาบาล ซึ่งพยาบาลในสังคมไทยได้ขยายตัวขึ้นและเกิดการขยายตัวของสตรี ซึ่งประกอบอาชีพพยาบาล ตามความต้องการของโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังมีการยกระดับสถานภาพของสตรีซึ่งประกอบอาชีพพยาบาล เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป พร้อมทั้งขยายบทบาทของสตรีอีกด้วย การศึกษางานวิทยานิพนธ์นี้ประโยชน์ที่ได้รับ คือ ทำให้ทราบถึงสถานภาพของสตรีในยุคสมัยใหม่และการขยายตัวทางการศึกษาในวิชาชีพพยาบาลรวมทั้งบทบาทของพยาบาลที่เกิดขึ้นในสังคมไทย และงานวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาศตรีที่ประกอบอาชีพพยาบาลแม้จะเป็นของส่วนกลาง แต่ก็ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้ต้องขยายการศึกษาด้านพยาบาลออกสู่ส่วนภูมิภาค

พัทน์ย แก้วแพง.(2546).ความพึงพอใจของพยาบาลซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลรัฐและเอกชนในจังหวัดสงขลา.วิทยานิพนธ์.สาขารัฐประศาสนศาสตร์ .มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

งานวิจัยนี้ศึกษาถึงความพึงพอใจของพยาบาลซึ่งปฏิบัติงานในโรงพยาบาลรัฐและเอกชนในจังหวัดสงขลา และรวมถึงปัญหาต่าง ๆ ซึ่งระดับความพึงพอใจของโรงพยาบาลรัฐที่พบ คือ สัมพันธภาพในการทำงานและความมั่นคงในหน้าที่การงานเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือนโยบายการบริหารงาน และอันดับสุดท้ายคือด้านสภาพการทำงาน ส่วนโรงพยาบาลเอกชน ด้าน

สัมพันธภาพเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือด้านความสำเร็จและนโยบายการบริหาร และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการยอมรับนับถือ และปัญหาที่พบของโรงพยาบาลรัฐ ในด้านสภาพการทำงาน เช่น อากาศในที่ทำงานร้อนอบอ้าว อุปกรณ์ข้าวของเครื่องใช้เก่ามีไม่เพียงพอ ด้านลักษณะงาน มีปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข เกิดงานซ้ำซ้อนบ่อย อัตราคนไม่เพียงพอในบางครั้งโรงพยาบาลเอกชน ด้านสภาพการทำงาน มีคู่มือการทำงานไม่ครบถ้วน ลักษณะงาน อัตรากำลังน้อย

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ คือ ทราบถึงสภาพของพยาบาลในปัจจุบัน ซึ่งมีความพึงพอใจกับงานอย่างไรและต้องเจอปัญหาใดบ้าง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพด้านการปฏิบัติงานของพยาบาลในปัจจุบัน

สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข. **ทิศทางการผลิตและพัฒนากำลังคน.**(2545). งานวิจัย.สาขาพยาบาลศาสตร์ของกระทรวงสาธารณสุข.

จากการศึกษางานวิจัยเป็นการศึกษาแนวโน้มในอนาคตด้านการผลิตและพัฒนากำลังคน สาขาพยาบาลศาสตร์ ซึ่งเป็นการคาดว่าอาจจะเกิดขึ้น หรือควรให้เกิดขึ้นจากการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อผลิตบุคลากรการพยาบาลในเรื่องเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาที่ควรจะมี และเพื่อให้บุคลากรพยาบาลมีความรู้ ความสามารถและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสร้างคุณธรรม จริยธรรม เจตคติและบุคลิกภาพให้แก่พยาบาล และศึกษาประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการผลิตและพัฒนากำลังคน สาขาพยาบาลศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลง อันได้แก่ นโยบายรัฐ สภาพสังคมเศรษฐกิจและการเมือง เทคโนโลยี และองค์กรวิชาชีพ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษางานวิจัยนี้ คือ ทำให้ทราบถึงทิศทางการปรับเปลี่ยนเพิ่มหรือลด ของกำลังคนสาขาพยาบาล ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ทำให้ทราบถึงสถานภาพและความต้องการกำลังคนในสาขาพยาบาล

เสาวพฤกษ์ ชื่นเจริญ.(2547). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสนใจเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา.** งานวิจัย.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

ในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเลือกเรียนวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านวิชาชีพ สาเหตุที่ทำให้นักเรียนส่วนหนึ่งเลือกที่จะเรียนพยาบาลคือ การได้ช่วยเหลือแก่ผู้เจ็บป่วยและสังคม และปัจจัยที่ส่งผลให้ไม่ชอบอาชีพพยาบาลคือ ความรับผิดชอบสูง งานหนัก เครียด การอยู่เวร และไม่มีเวลาเป็นของตนเอง ส่วนเวลาพักผ่อนก็ไม่แน่นอน ในแง่ของลักษณะวิชาชีพ ในสังคมไทยยังให้การยอมรับว่าพยาบาลควรเป็นสตรีและเป็นสุภาพสตรีที่อ่อนโยน ไม่ก้าวร้าว เอาใจเก่ง มีมนุษยธรรม มีความเมตตากรุณา ปัจจัยต่อมาคือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ซึ่งแรงจูงใจที่ทำให้ตัดสินใจเลือกเรียนพยาบาล คือ ผลตอบแทนทางด้าน

เศรษฐกิจ และความมั่นคงในอาชีพพยาบาล รวมทั้งค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาเล่าเรียนไม่สูงมากนัก และปัจจัยสุดท้ายคือ ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย เกรดเฉลี่ยในระดับมัธยมปลายซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจ ประการต่อมาคือ รายได้ของครอบครัว รวมทั้งภูมิฐานะของตัวนักเรียนซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจ ประการต่อมาคือ รายได้ของครอบครัว รวมทั้งภูมิฐานะของตัวนักเรียนซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษางานวิจัยนี้คือ ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเลือกเรียนและไม่เลือกเรียนวิชาชีพพยาบาล และงานวิจัยนี้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแรงผลักดันหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกเรียนวิชาชีพพยาบาล

อมร ไกรดิษฐ์ และบุษกร โกมลภมร.(2544).พยาบาลที่สังคมไทยต้องการ ศึกษาเฉพาะกรณี ในเขต 14 จังหวัดภาคใต้. งานวิจัย. วิทยาลัยราชชนนี สงขลา สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.

ในงานวิจัยนี้ศึกษาถึงพยาบาลที่คนไทยต้องการ เนื่องจากพยาบาลมีบทบาทความรับผิดชอบต่อภาวะสุขภาพของบุคคลในสังคม ซึ่งมีผลต่อความเจริญก้าวหน้าของตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยทางตรงและทางอ้อม สมาชิกของสังคมต่างมุ่งหวังที่จะได้รับบริการที่ดีจากพยาบาล เมื่อเกิดภาวะความเจ็บป่วยหรือเกิดความจำเป็นที่จะต้องติดต่อขอรับบริการ หรือความช่วยเหลือจากพยาบาล สมาชิกของสังคมต่างเรียกร้องความต้องการตั้งความมุ่งหวังให้พยาบาลทำสิ่งที่สังคมต้องการ ซึ่งพยาบาลจะต้องสนองความต้องการของผู้ป่วยทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคแก่ประชาชน และในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ประโยชน์ที่ได้รับคือ ทราบถึงพยาบาลที่สังคมต้องการซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพยาบาลอย่างไรและทำให้บทบาทของพยาบาลเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ซึ่งงานวิจัยนี้จะศึกษาถึงสถานภาพและบทบาทของพยาบาลที่เปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งด้วย

จากการศึกษางานวิจัยและวิทยานิพนธ์ทั้ง 5 เล่มซึ่งจะนำมาประกอบการวิจัยครั้งนี้แบ่งงานออกเป็นวิทยานิพนธ์ 2 เล่มและงานวิจัย 3 เล่ม โดยภาพรวมแล้วทั้งวิทยานิพนธ์และงานวิจัยเป็นเพียงการศึกษาถึงภาวะแวดล้อมที่ส่งผลต่อการประกอบอาชีพพยาบาลและปัจจัยปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพพยาบาลที่เกิดขึ้นในภาคใต้เท่านั้น ซึ่งไม่ได้สะท้อนให้เห็นภาพทางประวัติศาสตร์ แต่จะมีประโยชน์ในด้านการเปลี่ยนบริบททางสังคมของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และนอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการศึกษาของอาชีพพยาบาลโดยตรงแต่เป็นเพียงการศึกษาในส่วนกลาง ซึ่งมีได้กล่าวถึงการศึกษาของพยาบาลในภาคใต้โดยตรง แต่จะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้มีการขยายการศึกษามาสู่ส่วนภูมิภาคภาคใต้

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมของสตรีมุสลิม

โมห์หมัด อับดุลกาเดร์. (2520). “ความเข้าใจเรื่องศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมเบื้องต้นใน 4 จังหวัด” ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาแก่สตรีไว้ในหนังสือว่า อิสลามได้เน้นหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแก่สตรีเป็นอย่างมาก โดยมีหลักฐานจากคำกล่าวของท่านศาสดามุฮัมมัด (ซุล) ตลอดจนหลักฐานจากสตรีตัวอย่างมีอยู่มากมายในประวัติศาสตร์อิสลาม การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับบุรุษและสตรี ในยุคแรกของสังคมอิสลามนั้นระดับการศึกษาของบุรุษและสตรีมีความเท่าเทียมกันและมีการกล่าวยกย่องเชิดชูสตรีอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาในประเด็นดังกล่าวจะสอดคล้องกับ อุมร์ฟารุค อะบูบักร์ ทารี. (2541). “เมื่อดอกไม้บาน : รวบรวมบทความเกี่ยวกับสตรีและเด็กในอิสลาม” ที่ได้ทำการศึกษาด้านบทบาทของสตรีมุสลิมในหนังสือ ว่าในสังคมมุสลิมและความจำเป็นที่สตรีต้องได้รับการศึกษาและแสวงหาความรู้แบบอิสลาม ก็คือ การสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นนั้นจะต้องเริ่มด้วยการประเมินค่าบทบาทของสตรีก่อน ต้องพิจารณาถึงสถานภาพ ตามที่ระบุไว้ในอิสลาม (ซารีอะฮ) ซึ่งกฎหมายอิสลามกำหนดไว้ว่า การแสวงหาความรู้เป็นสิ่งบังคับสำหรับสตรีเช่นเดียวกับบุรุษ และกฎหมายอิสลามก็ไม่ได้จำกัดว่า สตรีจะต้องศึกษาในแขนงใดสิ่งที่จะกำหนดว่าสตรีจะศึกษาหาความรู้ด้านไหนนั้นขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละคน เพราะฉะนั้นสตรีจึงมีอิสระที่จะหาความรู้ในด้านใดก็ได้ตามความเหมาะสม ซึ่งความมุ่งหมายของการศึกษาตามทัศนะของอิสลามนั้นก็คือ นำเอาสิ่งที่ศึกษามานั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และกฎหมายอิสลามมิได้กีดกันมิให้สตรีนำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองและสังคม เนื่องจากสังคมอิสลามต้องการให้เด็กๆ ได้รับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนให้เข้าใจในอิสลาม การศึกษาของสตรีจึงไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตของเธอเท่านั้น แต่จำเป็นสำหรับชุมชนอิสลามโดยส่วนรวมด้วย ถึงแม้ระบบการศึกษาในปัจจุบันในประเทศของเรานั้นมิได้เป็นแบบอิสลาม จึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว สตรีจึงมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างมากและในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับกันว่า การศึกษาของไทยนั้นได้จัดการศึกษาตามแบบตะวันตก จึงเป็นจุดเปลี่ยนอย่างหนึ่งที่ทำให้สตรีมุสลิมต้องเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เพราะว่ามันมีผลกระทบต่อมวลมุสลิมด้วย

สำหรับการให้ความสำคัญถึงฐานะทางด้านสติปัญญา ความรู้และการศึกษาของสตรีในอิสลามนั้น สยามพร รัตนวิทย์. (2523). “สตรีในอิสลาม” ได้กล่าวถึงฐานะทางด้านสติปัญญาของสตรีมุสลิมไว้ว่าในโลกมุสลิมเมื่อตอนต้นสมัยกลางนั้นไม่เคยมีการกีดกันหรือการห้ามสตรีในการแสวงหาความรู้เลย ในทางตรงกันข้ามอิสลามกลับสนับสนุนเสียด้วยซ้ำ ไม่ว่าบุรุษหรือสตรีให้ไปหาความรู้ให้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สตรีหลายคนได้กลายเป็นนักปราชญ์ทางศาสนา นักเขียน กวี แพทย์ และครูที่มีชื่อเสียงหลายคน

นอกจากนี้ ชัยค อับดุลลอฮ มุฮัมมัด อับดุลอักษัร.(2541). “เมื่อดอกไม้บาน : รวมบทความเกี่ยวกับสตรีและเด็กในอิสลาม” ยังได้แก้ไขคำกล่าวที่ผิดพลาดมากที่สุดที่เคยได้ยินมากก็คือ ข้อหาที่ว่า “สตรีมุสลิมไม่ได้รับอนุญาตให้ศึกษาเล่าเรียน” จากข้อหานี้เนื่องจากว่าประเทศในตะวันตกหลายประเทศมีสตรีมุสลิมจำนวนมากที่ถูกกีดขวางจากการไปโรงเรียนจริงๆ โดยพ่อแม่ที่หวาดเกรงไปว่าบุตรสาวจะไม่มีควมบริสุทธิ์โดยสังคัมที่ไร้ศีลธรรมที่พวกเธอมีชีวิตอยู่ แต่อย่างไรก็ตามภายใต้สภาพปกตินั้น มุสลิมทุกคนทั้งบุรุษและสตรีจำเป็นต้องแสวงหาการศึกษา เนื่องจากว่าการศึกษาจะช่วยให้ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมดีขึ้นได้ ท่านศาสดามุฮัมมัด (ซุล) กล่าวไว้ว่า “การแสวงหาความรู้เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน (ทั้งบุรุษและสตรี)” และ “จงแสวงหาความรู้ตั้งแต่เปลจนถึงหลุมศพ” นอกจากนี้แล้วจากคำกล่าวหาที่ว่า “สตรีในอิสลามไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานนอกบ้าน” นับตั้งแต่อิสลามเกิดขึ้นมาสตรีมุสลิมก็ได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคัมในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะในฐานะที่เป็นกวี นักวิชาการทางศาสนา ครูและแพทย์ ปรากฏว่าผู้หญิงมีความสามารถในด้านเหล่านี้ ที่จริงแล้วถ้าสตรีไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน ทำไมจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน จึงกล่าวว่า “นางจะได้ผลกำไรจากงานที่เขาทำและผู้หญิงจะได้ผลกำไรจากงานที่นางทำ” (4 : 32)

จากการศึกษาดังกล่าวจะพบว่าสตรีมุสลิมไม่ได้ถูกกีดกันทางการศึกษาแม้แต่น้อย แต่ศาสนาอิสลามกลับส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาที่ดี และอิสลามยังส่งเสริมการศึกษาทุกๆ ด้านไม่ว่าจะทางโลกหรือทางธรรม และในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าสตรีมุสลิมได้รับใช้ชุมชนในทุกๆ ด้าน เช่น ในงานโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง ธนาคาร มหาวิทยาลัย และงานอื่นๆ อีกหลายอย่าง ปัจจุบันโลกอิสลามได้เร่งรัดวิชาสามัญทุกระดับ จนถึงขั้นมหาวิทยาลัย ฉะนั้นการปรับปรุงการสอนใน “ปอเนาะ” ให้เป็นโรงเรียนราษฎร์จึงเป็นการปรับปรุงการศึกษาที่ดีอีกทางหนึ่งในสังคัมไทย